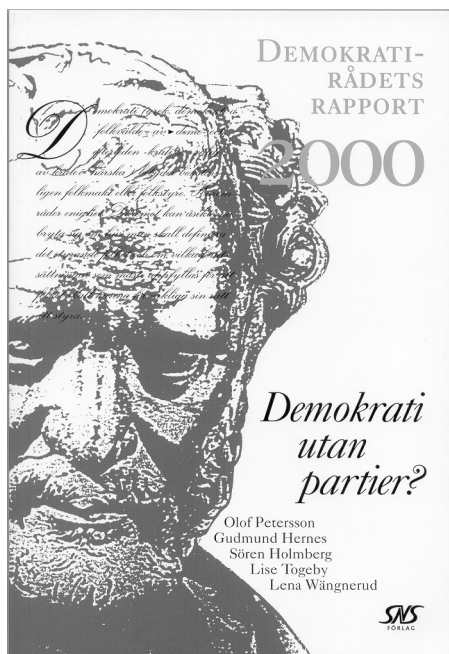

SNS

Slutsatser och sammanfattning

Demokratirådets rapport 2000

Demokrati utan partier?

SNS Demokratiråd

Demokratirådet består av fristående forskare som på SNS uppdrag presenterar begrepp, analyser och resultat från undersökningar av demokratins normer och funktionssätt. Syftet är att genom årliga rapporter stimulera till en konstruktiv och saklig debatt kring demokratins villkor.

Demokratirådets rapport 2000

Årets rapport heter Demokrati utan partier? och har författats av Olof Petersson, Gudmund Hernes, Sören Holmberg, Lise Togeby och Lena Wängnerud. Rapporten sänds till alla SNS-medlemmar.

SNS – Studieförbundet Näringsliv och Samhälle

- grundades 1948 som en ideell sammanslutning
- är fristående i förhållande till politiska partier och intressegrupper
- sprider kunskap om ekonomiska och sociala förhållanden samt är ett obundet forum för öppet utbyte av idéer i sådana frågor
- verkar genom forskning och utredningar, bokutgivning, seminarier och konferenser.

Rapporten kan beställas från:

SNS Förlag

Box 5629

114 86 Stockholm

Telefon: 08-507 025 00

Telefax: 08-507 025 25

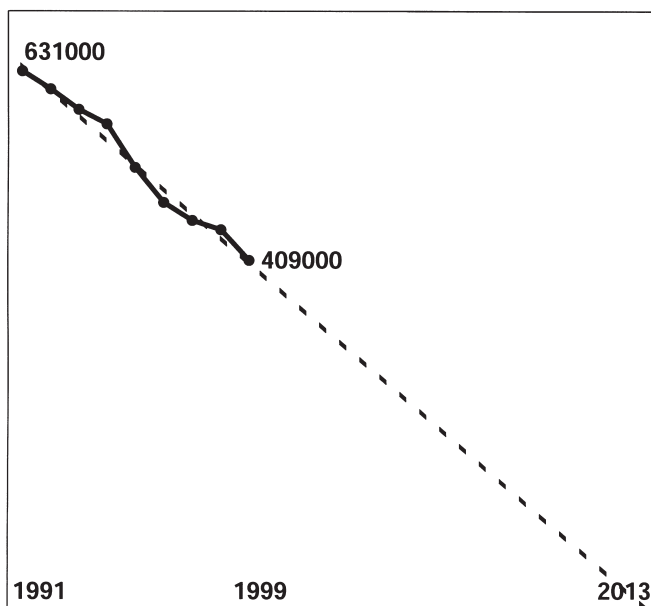
E-post: bok.info.order@sns.se

Hemsida: www.sns.se

Demokratirådets hemsida: www.sns.se/dr

Medlemssiffrorna fortsätter att sjunka

Partierna försvinner 2013?

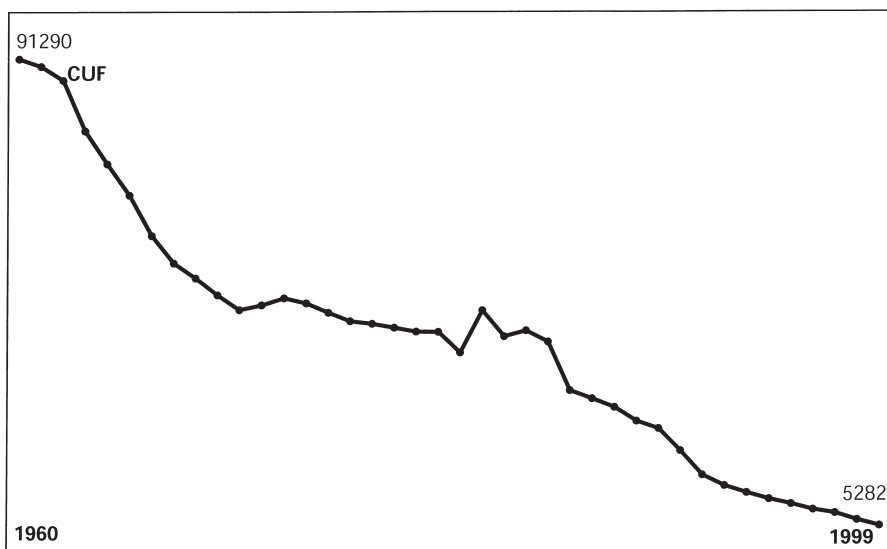
År 1991 hade de politiska partierna tillsammans 631 000 medlemmar. År 1999 hade siffran sjunkit till 409 000. Det innebär en nettominskning på ca 30 000 medlemmar per år.

En enkel framskrivning av trenden visar att medlemstalet är nere på noll omkring år 2012–2013. Om utvecklingen fortsätter i samma takt skulle partierna försvinna som medlemsorganisationer inom ett drygt årtionde.

Även om medlemskurvan skulle plana ut på en lägre nivå än dagens ger utvecklingen stor anledning till oro. I takt med att partierna förlorar sin folkliga förankring förändras den representativa demokratin.

Även ungdomsförbunden går tillbaka

Försvagningen av partiernas folkliga bas syns också tydligt i ungdomsförbundens medlemsiffror. Ett exempel är en av folk-rörelse-Sveriges klassiska organisationer, Centrums ungdomsförbund. Sedan 1960 har CUF minskat från över 90 000 till drygt 5 000 medlemmar.

Medlemsutvecklingen har under denna period varit starkt negativ även för Socialdemokratiska ungdomsförbundet och Moderata ungdomsförbundet.

En viss del av minskningen under 1980-talet får tillskrivas det faktum att partierna rensat i sina medlemsregister; siffrorna under den senare delen av perioden får därför anses mer realistiska. Det står ändå utom allt tvivel att partiernas ungdomsförbund fått allt svårare att rekrytera nya medlemmar.

Svenskarna ger partierna underbetyg

En majoritet anser att de politiska partierna fungerar dåligt. Flertalet av dagens svenskar ger partierna underbetyg när det gäller att ta ansvar för svåra och långsiktiga beslut, ge medlemmarna inflytande över partiets politik, få fram lämpliga personer till förtroendeuppdrag och föra fram medborgarnas krav och önskemål.

Hur fungerar partierna när det gäller att ...

	Bra	Dåligt
ta ansvar för svåra och långsiktiga beslut?	21	65
ge medlemmarna inflytande över partiets politik?	13	57
få fram lämpliga personer till förtroendeuppdrag i samhället?	21	61
föra fram medborgarnas krav och önskemål?	24	61

Attitydundersökningen har beställts av Demokratirådet och genomfördes av SOM-institutet vid Göteborgs universitet i slutet av 1999. Även i Danmark är allmänheten kritisk till partiernas förmåga att ta ansvar för svåra och långsiktiga beslut. Men i övrigt är missnöjet där klart mindre utbrett än i Sverige.

Rapportens innehåll – en översikt

1 Partierna: en utrotningshotad art?

Det går dåligt för partierna, men bra för demokratin. Utvecklingen i både Sverige och andra etablerade demokratier reser frågan hur morgondagens demokrati kommer att vara organiserad. Tre möjligheter kan urskiljas: förnyade partier, nya partier och alternativ till partier.

2 Det politiska partiet som idé

De politiska partierna har genom historien varit omstridda. Debatten har handlat om partierna som idé och som organisation. Partierna fyller sex viktiga uppgifter i en demokrati: att artikulera, aggregera, aktivera, kanalisera, rekrytera och lära.

3 Partier som lever sitt eget liv

Partierna har fått svagare band med det civila samhället (organisationer, medier och väljare), men däremot starkare koppling med den offentliga sektorns administrativa apparat (kommuner, landsting och vissa aspekter av statsförvaltningen).

4 Vad tycker folket?

Den allmänna misstron mot partier och politiker ökar i de flesta länder, inte minst i Sverige. Detta kapitel redovisar nya mätningar av allmän-hetens uppfattningar om de politiska partierna.

5 Krympande partiers anatomi

Problemet är knappast att partierna har ändrat karaktär och därför inte längre behöver medlemmarna, utan snarast att partierna inte har ändrat sig tillräckligt och att medborgarna anser sig ha allt mindre behov av partierna.

6 Maktförskjutningar

Innan man blir övermåttan pessimistisk när det gäller partierna och de-ras arbetssätt måste man sätta frågetecken kring de former som partierna stöpts i.

7 En framtid utan partier?

Demokratirådet varnar för partiernas tillbakagång. Det finns samhällsuppgifter som bara politiska partier klarar av. Partiernas unika roll är att avväga och sammanjämka motstridande krav.

Hur mycket skall teatrarna få i stöd medan patienterna väntar i kö? Hur hög skall skatten vara för att förbättra välfärden när företagen måste konkurrera med lågkostnadsländer?

Att göra sådana omöjliga val är partiernas huvuduppgift. Ett framgångsrikt parti förmår att skapa sammanhang. Från ett virrvarr av förslag och särståndpunkter formar partiet en ideologi och ett handlingsprogram som ger en målinriktning, en vision av ett annat samhälle.

Ett samhälle utan partier skulle leda till ökad makt för rika särintressen, teknokrati och karismatiska ledargestalter. Den samhällstyp som tonar fram bygger på en kombination av elitism och populism. Små elitgrupper och auktoritära ledargestalter kan genom moderna medier och effektiva propagandametoder underblåsa fördomar och skapa folkstormar.

Den representativa demokratin bygger på principen att medborgarna som väljare kan ställa makthavarna till ansvar. Utan politiska partier försvåras detta ansvarsutkrävande och därmed minskar väljarnas makt.

Ur referensgruppens uttalande:

”Det sviktande medlemsstödet kan emellertid inte bara förklaras med hänvisning till allmänna omvärldsförändringar. Partierna bär själva en stor del av skulden. Det har inte saknats varningssignaler. Men åren har gått utan att partierna på allvar försökt anpassa sig till medborgarnas förändrade krav.

Politikens professionalisering har också bidragit till att fjärma valda från väljare. Politikerna uppfattas, med rätt eller orätt, som en från resten av samhället avskild grupp. De gamla partierna ses som en kartell, som försöker skydda sina egna positioner.”

Demokratirådets referensgrupp består av företrädare för näringsliv och förvaltning. Ordförande är direktör Sven H. Salén, Salénia.

Demokratirådet utgörs i år av maktutredare och valforskare. *Gudmund Hernes* var en av ledarna för den tidigare norska maktutredningen. *Lena Wängnerud* är statsvetare vid Göteborgs universitet och forskar om kvinnornas roll i svensk politik. *Lise Togeby* är ordförande i den pågående maktutredningen i Danmark. *Sören Holmberg* är också statsvetare från Göteborg och ansvarig för de svenska valundersökningarna. Demokratirådets ordförande är statsvetaren *Olof Petersson*, tidigare svensk maktutredare.